

розвитку та забезпечити адекватне адаптаційне реагування у контексті температурної цілі – стримання зростання глобальної середньої температури нижче 2 °С понад доіндустріальні рівні і докладання зусиль з метою обмеження зростання температури до 1,5 °С понад доіндустріальні рівні тощо.

Список використаних джерел та літератури:

1. Summary for Policymakers. In: Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty [Електронний ресурс] / IPCC [Masson-Delmotte V., P. Zhai, H.-O. Pörtner et al. (eds.)], 2018. – Режим доступу: https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/2/2019/05/SR15_SPM_version_report_LR.pdf.

2. Порфирьев Б.Н. Парадигма низкоуглеродного развития и стратегия снижения рисков климатических изменений для экономики / Порфирьев Б.Н. // Проблемы прогнозирования. – 2019. – № 2. – С. 3–13.

3. Pathways to a Low-Carbon Economy: Version 2 of the Global Greenhouse Gas Abatement Cost Curve [Електронний ресурс] / McKinsey & Company, 2009. – Режим доступу: <http://www.mckinsey.com/businessfunctions/sustainability-and-resourceproductivity/our-insights/pathways-to-alow-carbon-economy>.

4. Сакаль О. В. Природно-ресурсные комплексы и их влияние на развитие экономики Украины / О. В. Сакаль, Н. А. Третьяк // Пространственная экономика. – 2015. – № 1. – С. 135–143.

5. Стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 року [Електронний ресурс] / Рішення Кабінету Міністрів України від 8 липня 2018 р. – Режим доступу: https://menr.gov.ua/files/docs/Proekt/LEDS_ua_last.pdf.

*Пасічник Катерина Миколаївна, аспірантка
Київського національного університету будівництва і
архітектури,*

ЕНЕРГЕТИЧНА КРИЗА УКРАЇНИ В 1990-І РОКИ

Актуальність полягає в тому, що енергетична криза України в 1990-і рр.. практично не досліджувалася з історичної точки зору. Саме перша хвиля енергетичної кризи 90-х стала поштовхом до формування стратегії енергетичної безпеки країни. Вивчення цього періоду і явища

кризи дозволить побачити як саме формувалася енергетична система незалежної країни як одного з важливих елементів економічного розвитку держави.

Аналіз останніх публікацій та джерел. Питання енергетичної кризи України в період 1990-х рр. розкривається в працях Р. Яремчука [1], С. Плачкової, І. Плачкова, Н. Дунаєвської, В. Подгуренко [3], В. Литвина [2].

Мета дослідження полягає в короткому вивченні першої хвилі енергетичної кризи України 1990-і роки в контексті економічної кризи з моменту здобуття Незалежності.

Виклад матеріалу. Перші роки незалежності для України були складними, оскільки відбувся промисловий та економічний спад, що обумовлювався незбалансованістю природних ресурсів, міжгалузевої та між виробничої матеріально-технічної бази й виробничого потенціалу, мілітаризованим типом нарощування економіки, непропорційністю галузей економіки, перевантаженням та зношеністю основних фондів промислових підприємств. Все це призвело до низької самодостатності України.

Економічна криза початку 90-х рр. спричинила першу хвилю зниження попиту на електричну енергію. Низький рівень споживання електроенергії спричинив скорочення виробництва енергії для внутрішнього і зовнішнього ринків. Енергетичний спад призвів до скорочення видобування вугілля, закриття у 1996 – 2000 рр. 84 шахт та 2 розрізів, а нестача вугілля призвела до ще меншого виробництва енергії на тепло електростанціях і зниження їх потужностей [1, с. 185-188].

З 1993 по 1996 рр. енергетичний сектор України був у важкому технічному стані. Основні технічні потужності були неманевруючими та зношеними. До 1993 р. Україна не мала налагодженні міждержавні потоки енергії та не могла покрити енергетичні потреби власними ресурсами.

Ключовим рішенням для врегулювання енергетичної кризи та уникнення енергетичного колапсу України стали атомні електростанції. В 90-і рр. АЕС забезпечували майже 50% виробництва електроенергії та складали 40% електричної потужності (750 кВ) України. В 1995 р. було задіяно 6 енергетичний блок Запорізької АЕС (1000 МВт), у 1998 р. була задіяна лінія Південнодонабська – Донбас, а пізніше, в 2005 та 2006 рр., введено в експлуатацію нові блоки на Хмельницькій та Рівненській АЕС.

Крім економічної кризи Україна мала погіршення у відносинах з Росією на фоні правонаступництва СРСР, розрахунків з боргами між

країнами учасницями СРСР, питанні закордонного майна, розміщення військово-морського флоту Росії в Криму. Але найбільше – стосовно поставок російського газу та нафти. В 90-і рр.. Україна була катастрофічно залежною від іноземних енергоносіїв, особливо від Російських. В 90-і роки частка імпорту газу з Росії та Туркменістану складала 60% та 30% відповідно. Щороку 40 млн. тонн нафти постачалося з Росії. Інші потреби в нафті покривали за рахунок поставок з Румунії та інших країн Європи. Вихід України у 1992 р. із зони карбованця сприяв більшому погіршенню відносин з Росією та збільшенням цін на енергоносії, оскільки Росія припинила поставку енергоресурсів за спрощеною ціною домовленістю. З 1993 р. Україна почала закуповувати ресурси на загальних умовах на рівні з Європейськими країнами [2, с.153 - 154].

Через енергетичну кризу в Україні зупинили свою діяльність ряд великих нафтопереробних підприємств. У 1992 р. зупинився Лисичанський нафтопереробний завод. Одеський та Кременчуцький заводи перебували на межі закриття. Крім того, постраждали й інші галузі економіки: цукрова, зернова, овочева, так як не вистачало ресурсів для здійснення транспортних перевезень для експорту. Це призвело до вимушеної закупівлі зерна за кордоном (здебільшого в Казахстані) [3].

Незначним чином вдалося врегулювати питання ціни на газ з Росією в березні 1993 р., коли Україна заборонила транзит російського газу до країн Європи через свою територію.

Уряд України намагався зменшити енергетичну кризу. В 1993 р. намагалися відновити договір 1992 р. на поставку нафти і газу з Ірану. Обговорювалась можливість побудови газопроводу завдовжки 1500 км для поставки газу з Ірану в Україну та інші країни Європи та надання Україні кредиту (30 млн. дол.. США) за умов повернення натуральними товарами: поставками зерна, військової техніки та ін.

У 1994 р. для забезпечення транспортування нафти і газу в Україну, Уряд відпрацьовував план створення танкерного флоту, будівництво якого мало відбутися в квітні 1994 р. з терміналом в Одесі та річкової флотилії човнів. Проте, цьому так і не судилося стати реальністю. Також, були зроблені спроби реформування енергетичного сектору країни. Першим таким кроком було встановлення ринкових відносин у сфері генерування та постачання електроенергії споживачам. Більшість кроків у законодавчій та правовій сфері стосовно енергетичного сектору в Україні, стосувалися формування контролюючих органів цінової і тарифної політики на

енергоресурси, економічної і фінансової структурної перебудови в електроенергетичному комплексі України [5; 6].

Отже, в 1991 р. вже незалежна Україна зіткнулася з міждержавними конфліктами за Радянську спадщину, економічним і енергетичним тиском, та першою хвилею енергетичної кризи. Це стало загартовуючим інструментом для стратегічної розбудови енергетичної безпеки країни та незалежності держави.

Список використаних джерел та літератури:

1. Яремчук Р. Незалежність України/Яремчук Р. [перекл.з франц.] - Львів: ПАІС, 2018. – 328 с.

2. Литвин В.М. Україна на межі тисячоліть (1991 – 2000 рр.)/ Литвин В. М. – К., Видавничий дім «Альтернативи», 2000. – 360 с.

3. С. Г. Плачкова, І. В. Палачков, Н.І Дунаєвська, В. С. Подгуренко. Енергетика: Історія, сучасність і майбутнє/ Плачкова С. Г., Палачков І. В., Дунаєвська Н.І., Подгуренко В. С. [Електронний ресурс]: Енергетика: історія, сучасність і майбутнє - Режим доступу: <http://energetika.in.ua/ua/books> - 2012 - 2013.

4. О. М. Філонич. Розвиток енергетичної кризи та її вплив на енергетичну безпеку країни/ Філонич О. М.// Ефективна економіка. - 2015. - №2.

5. Про затвердження Програми розвитку вугільної промисловості та соціальної сфери шахтарських регіонів на період до 2005 року [Електронний ресурс]: Постанова кабінету Міністрів України. - Точка доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/КР940141.html.

6. Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України. - [Електронний ресурс]: Постанова Верховної Ради України. - Точка доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/412/96-%D0%B2%D1%80>.